

DESIRE
Demand
for Sexual
Exploitation
In Europe

DESIRE is a project that has received funding from the European Union's Internal Security Fund Police (2014-2020) under grant agreement no. **4000008408**. Additional information about the project and the consortium can be found at www.project-desire.eu.

Deliverable No. 1.2: Working Paper: Towards a Comprehensive Definition of Sexual Exploitation Beyond the Context of Human Trafficking

Project acronym	DESIRE
Project title	DEmand for Sexual Exploitation in Europe
Grant number	4000008408
Start date of project	02 January 2017
Duration	24 months
Contractual delivery date	30/05/2017
Actual delivery date	30/05/2017
Lead beneficiary of WP 1.2	UU
Contributing beneficiary	TiU
Dissemination level	public
Version	0.1

© Autorsko pravo konzorcija **DESIRE**, 2017.-2018.

DISCLAIMER: *This document contains material, which is the copyright of the **DESIRE** consortium members and the European Union, and may not be reproduced or copied without permission, except as mandated by the European Union Grant Agreement no. **4000008408** for reviewing and dissemination purposes.*

Table of Contents

Change Records	3
Acronyms	3
Sažetak	4
1. Uvod	4
2. Konceptualizacija iskorištavanja	5
3. Prikaz postojećih definicija seksualnog iskorištavanja	5
4. Uspostavljanje sveobuhvatne definicije seksualnog iskorištavanja	8
5. Preporuke	9
Literatura	10

Change Records

Issue	Author	Date	Reason for change
0.1	UU	24/04/2017	<i>First draft</i>
0.2	VUB, FLIGHT, TiU, UW	27/04/2017	<i>Review by partners</i>
0.3	UU	05/05/2017	<i>Complete Reframing of First Draft</i>
0.4	UU	10/05/2017	<i>Review by Independent Reviewer</i>
0.5	UU	16/05/2017	<i>Final draft</i>

Acronyms

A-Z	Acronym	Meaning
D	DESIRE DoA	DEmand for Sexual Exploitation In Europe Description of Action
E	ERG	Expert Reflection Group
F	FLIGHT	FLIGHT, NGO
T	THB TiU	Trafficking in human beings Tilburg University
U	UU UW	University of Uppsala University of Warsaw
V	VUB	Vrij Universiteit Brussels
W	WP	Work Package

 *The information contained in this document is provided by the copyright holders "as is" and any express or implied warranties, including, but not limited to, the implied warranties of merchantability and fitness for a particular purpose are disclaimed. In no event shall the members of the **DESIRE** collaboration, including the copyright holders, or the European Union be liable for any direct, indirect, incidental, special, exemplary, or consequential damages (including, but not limited to, procurement of substitute goods or services; loss of use, data, or profits; or business interruption) however caused and on any theory of liability, whether in contract, strict liability, or tort (including negligence or otherwise) arising in any way out of the use of the information contained in this document, even if advised of the possibility of such damage.*

Sažetak

Seksualno iskorištavanje raširena je i međukulturalna pojava koja pogađa žene, muškarce i djecu (Ured Ujedinjenih naroda za droge i kriminal (UNODC, 2016.)). U opsežnoj recenziji literature, kojom se analizira ova pojava, autori napominju kako ključni element sprječavanja i suzbijanja ove pojave leži u uspostavljanju suvremene i sveobuhvatne definicije kojom se može izvjestiti i osnažiti sve glavne dionike uključene u suzbijanje trgovanja ljudima na način da im se pomogne u boljem utvrđivanju ključnih elemenata koji ukazuju na seksualno iskorištavanje te u izradi preventivnih mjera. Da bi dali svoj doprinos tom izazovu, autori su preispitali postojeće definicije seksualnog iskorištavanja te su utvrdili kako se ovaj izraz trenutačno gotovo isključivo odnosi na područje zlostavljanja djece i trgovanja ljudima (tj. na komercijalne oblike spolnih odnosa bez pristanka osobe) te su stoga „iskorištavanje“ istraživali konceptualno izvan konteksta nedopuštene trgovine kako bi uspostavili sveobuhvatniju definiciju kojom će se obuhvatiti svi oblici seksualnog iskorištavanja, tj. također u kontekstu komercijalnih i sporazumnih spolnih odnosa. Ishod analize jest operativna definicija u nastavku, koju treba primjenjivati, ispitati i dodatno razvijati u okviru istraživačkog projekta DESIRE:

„Seksualno iskorištavanje znači bilo koji učinjeni ili pokušavani odnos uspostavljanja seksualne aktivnosti koji jednu stranu ostavlja u lošijem stanju (psihološkom, fizičkom, gospodarskom) nego prije odnosa i/ili od onoga na što je imala pravo ili koji je uzajamno koristan, no pojavljuje se u „nepoštenom“ i/ili „ranjivom“ kontekstu“.

Ova je definicija osmišljena kao operativna definicija za istraživački projekt DESIRE te ju je potrebno ispitati, primjenjivati i razvijati kako bi se njome obuhvatilo i predstavilo prikupljanje podataka tijekom empiričke istraživačke faze projekta te utvrdili dotični dionici/ciljane skupine uključujući provoditelje zakona i političke službenike, seksualne radnike i žrtve seksualnog iskorištavanja, pružatelje usluga, širu javnost i korisnike. Štoviše, predloženom definicijom predstavljaju se i omogućuju osmišljavanje i provedba preventivnih mjera za svaku fazu postupka nedopuštenog trgovanja.

1. Uvod

Izraz „seksualno iskorištavanje“ najčešće se koristi u literaturi na način da se odnosi na djecu i na žrtve trgovanja. U postojećim definicijama trgovanja radi seksualnog iskorištavanja seksualno se iskorištavanje definira kao komercijalno, nespোরазumno, štetno ili uzajamno korisno, ali u nepoštenom kontekstu. Međutim, seksualno iskorištavanje može nastati izvan nedopuštenog trgovanja u kontekstu sporazumne, informirane i neovisne odluke o obavljanju seksualnograda. U tom smislu potrebna je sveobuhvatnija i fleksibilnija definicija seksualnog iskorištavanja kako bi se potpuno razumjela pojava koja trenutačno predstavlja drugu najveću nezakonitu poslovnu aktivnost u Europi (UNODC 2016.). Ključna polazišna točka u razradi postojeće definicije seksualnog iskorištavanja koja je osmišljena za kontekst trgovanja ljudima jest analizirati i razumjeti općeniti koncept iskorištavanja.

U odjeljcima u nastavku autori prvo nastoje konceptualizirati izraz „iskorištavanje“, zatim objašnjavaju postojeće definicije seksualnog iskorištavanja koje postoje u kontekstu trgovanja ljudima kako bi utvrdili različite elemente tih definicija i naposljetku uspostavljaju sveobuhvatnu definiciju „seksualnog iskorištavanja“ (izvan trgovanja ljudima) na način da se objedine elementi kojima se utvrđuje iskorištavanje i elementi kojima se utvrđuje seksualno iskorištavanje u kontekstu trgovanja ljudima. Cilj je osmisliti definiciju kojom je moguće nadmašiti rasprave o „pristanku“ pri utvrđivanju je li spolni odnos „iskorištavajući“ i kojom je isto tako moguće sveobuhvatno obuhvatiti složenost seksualnog iskorištavanja kao pojave izvan nedopuštenog trgovanja. Navođenje i definiranje seksualnog iskorištavanja imaju presudnu političku i stratešku vrijednost i utjecaj jer je to prvi korak u razumijevanju opsega, prirode i mogućih posljedica te pojave. Štoviše, time se uspostavlja i temelj za odabir odgovarajućeg pristupa prilikom izrade preventivnih mjera te se osnažuje provedba zakona prilikom osuđivanja počinitelja iskorištavanja.

2. Konceptualizacija iskorištavanja

U ovom se odjeljku opisuje izraz iskorištavanja na konceptualnoj razini recenzijom literature o teoriji iskorištavanja (Stanford Encyclopedia of Philosophy, posljednji put pristupljeno putem interneta: 5. svibnja 2017.; Zwolinski 2012.; McLaughlin 2008.; Arneson 1981.).

Transakcijski ili strukturno iskorištavanje

„Iskorištavanje“ se može definirati kao „nepošteno iskorištavanje osoba“ i „iskorištavanje slabosti druge osobe za vlastitu korist“ (Stanford Encyclopedia of Philosophy, posljednji put pristupljeno putem interneta: 5. svibnja 2017.) Iskorištavanje može biti transakcijsko ili strukturno; transakcijsko je ako je nepoštenost dio zasebne transakcije između dvije ili više osoba, a strukturno je ako je nepoštenost uključena u pravila postupanja, tj. kada je dio institucija ili sustava izvan zasebne transakcije.

Štetno ili uzajamno korisno iskorištavanje

Nadalje, iskorištavanje može biti štetno ili uzajamno korisno u nepoštenom kontekstu. Štetno je ako nakon odnosa jedna strana ostaje u lošijem stanju (psihološkom, fizičkom, gospodarskom) nego prije odnosa i/ili od onoga na što je imala pravo, a uzajamno korisno je ako nakon odnosa obje strane ostaju u boljem stanju nego prije odnosa. Ono što uzajamno korisne odnose čini može bitno iskorištavajućima jest to da ih se i dalje može definirati i shvatiti kao „nepoštene“, bilo u postupku, sadržaju ili ishodu u kojima odnos nastaje i/ili se odvija.

Nepošteno ili pošteno iskorištavanje

Iz literature je razvidno kako je razmjerno lako utvrditi primjere „uzajamno korisnih iskorištavajućih“ transakcija, no mnogo je teže izraditi analizu kojom bi se potkrijepili ti primjeri. Vrlo je teško utvrditi uvjete pod kojima se transakcija može smatrati nepoštenom. Očituje li se nepoštenost u kršenju ljudskih prava ili u fizičkoj šteti prema drugoj osobi ili u jednom i u drugom? Očituje li se nepoštenost u postupku, u sadržaju ili u ishodu transakcije? U kojoj su mjeri povijest i pozadina prije transakcije važne za utvrđivanje nepoštenog iskorištavanja?

Odgovore na ova pitanja prilikom definiranja seksualnog iskorištavanja potrebno je dati u okviru projekta DESIRE na temelju prikupljenih podataka u fazi empirijskog istraživanja. U pogledu opsega ovog načelnog dokumenta autori su se usredotočili na to da ponude razumijevanje ključnih sastavnica iskorištavanja te raspravu ostavljaju otvorenom za procjenu od slučaja do slučaja.

3. Prikaz postojećih definicija seksualnog iskorištavanja

Kako je spomenuto u uvodu, kada se izraz seksualnog iskorištavanja odnosi na odrasle žrtve, to je najčešće u kontekstu trgovanja ljudima. U posljednjih petnaest godina izrazi poput prostitucije, trgovine seksom, seksualnog iskorištavanja, suvremenog ropstva i seksualnog rada koriste se naizmjenično u nacionalnom i međunarodnom kontekstu. Gerassi (2015.) izradio je definicije ovih različitih izraza uključujući različite kritike izraza prema primjeni (pogledajte tablicu 1. koja uključuje naš doprinos Gerassijevoj recenziji).

Tablica 1. _Definicije seksualnog iskorištavanja i njihove kritike (prilagođeno prema Gerassiju 2015.)

Oznaka	Definicija	Kritika
--------	------------	---------

<p>Seksualno iskorištavanje</p>	<p>„bilo koja učinjena ili pokušana zloropora položaja ranjivosti, različite moći ili povjerenja u seksualne svrhe, što uključuje, ali nije ograničeno na novčanu, društvenu ili političku korist od seksualnog iskorištavanja.“ (Glavni tajnik Ujedinjenih naroda Kofi Anan, 2003.).</p> <p>Prema Vodiču kroz UN-ov protokol protiv trgovanja ljudima (IHLG, 2002.) mogu se razmotriti sljedeće definicije: „seksualno iskorištavanje“ znači „sudjelovanje osobe u prostituciji, seksualnom ropstvu ili proizvodnji pornografskog materijala u svojstvu žrtve prijetnje, prisile, otmice, sile, zloropora vlasti, dužničkog ropstva ili prijevare“. „Iskorištavanje prostitucije drugih“ može se definirati na način da „jedna osoba priskrbljuje bilo kakvu financijsku ili drugu korist od seksualnog iskorištavanja druge osobe“ (IHLG, 2002.).</p>	<p>U vrijeme ovog biltena izraz se odnosio na bilo koju osobu, bez obzira na dob, koja je bila pogođena seksualnim nasiljem u svrhu političkog ili društvenog napredovanja.</p>
<p>Trgovanje seksom</p>	<p>„Zapošljavanje, pružanje utočišta, prijevoz, davanje ili primanje osobe u svrhu čina komercijalnog seksa“ (definicija iz američkog Saveznog zakona - glava 22. § 7102. američkog Kodeksa).</p>	<p>Zakonom se u njegovom najjednostavnijem obliku navodi da to kazneno djelo nastaje kada je odrasla osoba silom, prijevaram ili prisilom nagnana na to da izvede seksualni čin za novac ili bilo koju financijsku vrijednost („Human Trafficking“, b.d.) Učinjeno je razgraničenje kako bi se opisali teški oblici trgovanja ljudima koji nastaju u slučaju (a) trgovanja seksom u kojem se čin komercijalnog seksa potiče silom, prijevaram ili prisilom ili u kojem osoba nagnana da učini takav čin još nije napunila 18 godina; ili (b) zapošljavanja, pružanja utočišta, prijevoza, davanja ili primanja osoba za rad ili pružanje usluga putem uporabe sile, prijevare, prisile s ciljem prisiljavanja na nedobrovoljno sužanjstvo, nadničarstvo, dužničko ropstvo ili ropstvo (glava 22. § 7102. američkog Kodeksa).</p>
<p>Suvremeno ropstvo</p>	<p>Bales (2004.) definira suvremeno ropstvo kao „društveni i gospodarski odnos u kojem se osobom upravlja uz pomoć nasilja ili joj se ništa ne plaća te se gospodarski iskorištava.“.</p> <p>Izraz suvremenog ropstva često se upotrebljava za opisivanje trgovanja seksom u kampanjama podizanja svijesti, novinskim reportažama, vladinim priopćenjima i čak u akademskoj literaturi (Hughes, 2005.; Newton, Mulcahy, & Martin, 2014.; Reichert & Sylwestrak, 2013.; Smith, Vardaman, & Snow, 2009.).</p>	<p>Pobornici ovog izraza napominju kako riječ obuhvaća nasilje i okrutnost koje žrtve proživljavaju te se stvara slika osobe koje su prisiljene učiniti nešto protiv svoje volje. Pristalice napominju kako su suvremeno ropstvo i trgovina seksom nerazlučivi izrazi jer se u slučaju jednoga i drugoga žrtvama uskraćuje dostojanstvo (Venkatraman, 2003.). Međutim, kritičari tvrde kako se izraz suvremenog ropstva, koji se povezuje s izrazom transatlantske trgovine crnim robljem, razlikuje teoretski, strukturno i gospodarski od izraza suvremene trgovine seksom (Musto, 2009.). Kritičari tvrde i kako nisu svi oblici komercijalnog seksa nedobrovoljni i stoga je uspoređivanje komercijalnog seksa s modernim ropstvom pretjerano i netočno.</p>
<p>Seksualno robovanje</p>	<p>Prema Kambergu (2008.) seksualno ropstvo poseban je oblik robovanja koji uključuje ograničenja neovisnosti, slobode kretanja i ovlasti odlučivanja o pitanjima o seksualnoj aktivnosti. Stoga kazneno djelo obuhvaća i prisilne brakove, kućno ropstvo ili druge oblike prisilnog rada koji u konačnici uključuju i prisilnu seksualnu aktivnost.</p>	<p>Za razliku od kaznenog djela silovanja koje je dovršeno kazneno djelo, seksualno je ropstvo produljeno kazneno djelo. Oblici seksualnog ropstva su, primjerice, djela poput zatvaranja žena u „kempove za silovanje“ ili „postaje za zabavu“, prisilni privremeni „brakovi“ za vojnike i druga djela koja uključuju postupanje prema ženama kao prema imovini i njima se kao takvima krše imperativni standardi kojima se zabranjuje ropstvo.</p>

<p>Prostitucija</p>	<p>Izraz „prostitucija“ odnosi se na razne aktivnosti koje se vrše u različitim uvjetima. Prema Shawu i Butleru (1998.) prostitucija obično znači pružanje seksualnih usluga u zamjenu za neki oblik plaćanja poput novca, pića, droge ili drugih potrošačkih dobara ili čak za ležaj ili krov nad glavom za tu noć. Iako se prostitucija odraslih osoba koji svojom voljom na nju pristaju ne smatra oblikom trgovanja seksom ili seksualnim iskorištavanjem, sve se više uočava kako provoditelji zakona ne mogu prepoznati oblike sile, prijevare ili prisile kada žene optuže za to kazneno djelo (Potterat, Rothenberg, Muth, Darrow i Phillips-Plummer, 2001.).</p>	<p>U velikom broju međunarodnih političkih dokumenata nastoji se povući granica između trgovanja ženama i prostitucije i može se uočiti kako su takva očita razgraničenja problematična. Trgovanje ženama u svrhu seksualnog iskorištavanja temelji se i održava na prostituciji i nejednakosti žena (Kalayaan 1999.; Hughes i Roche, 1999.).</p> <p>Ovaj se izraz trenutačno zamjenjuje riječju seksualni rad jer ima stigmatizirajuće konotacije.</p>
<p>Trgovanje, preživljavanje i transakcijski seks</p>	<p>Posvuda u literaturi u brojnim se studijama naizmjenično spominju trgovački seks, seks za preživljavanje i transakcijski seks kojima se označava razmjena seksualne usluge za nešto što ima vrijednost poput hrane, odjeće ili skloništa (Tyler i Johnson, 2006.).</p>	<p>Upuštanje u seks za preživljavanje samo po sebi snažan je rizični čimbenik za „unutarnje“ i „vanjske“ (komercijalizirane) oblike prostitucije (Miller et al., 2011.). Taj se izraz najčešće upotrebljava za opisivanje razmjene seksualnih usluga za financijsku vrijednost među mladima i mladim ženama, često kao način preživljavanja (Greene, Ennett i Ringwalt, 1999.; Tyler i Johnson, 2006.).</p>
<p>Seksualni rad</p>	<p>Seksualni rad odnosi se na razmjenu seksualnih usluga, izvedbi ili proizvoda za materijalnu naknadu i može se odnositi na izravni fizički kontakt između kupaca i prodavatelja kao i na neizravni seksualni podražaj (npr. pornografija; Weitzer, 2000., str. 1.).</p>	<p>Zagovornici ovog izraza smatraju kako seksualni rad daje osjećaj profesionalnosti i dostojanstva slično drugim strukama, posebno u usporedbi s „prostitucijom“ (Russell i Garcia, 2014.). O konceptu izbora i slobode izražavanja među seksualnim radnicima/radnicama neprestano se raspravlja u akademskoj i pravnoj literaturi. Dok se u određenoj akademskoj literaturi seksualne radnike/radnice smatra osobama koje dobrovoljno razmjenjuju seks za novac, to jest bez prisile ili upravljanja, još uvijek se pokreću brojne rasprave o konceptu izbora i nedostatka druge osobe koja upravlja tim seksualnim razmjenama (Alvarez i Alessi, 2012.; Miller et al., 2011.). U tom je smislu nužno uključiti taj izraz zajedno s drugim oblicima seksualnih razmjena za novac ili drugi predmet financijske vrijednosti.</p>

Sve gore navedene definicije jednoglasno odražavaju raspravu o sporazumnim ili nesporazumnim spolnim odnosima. U većini se definicija naglašava uporaba sile i/ili zlouporaba ranjivosti kada se definira seksualno iskorištavanje u kontekstu trgovanja ljudima, dok se pak u nekoliko definicija naglašava element izbora koji se naziva „dobrovoljni“ (seksualni rad, seks za preživljavanje). U svim definicijama, osim u definiciji seksa za preživljavanje, utvrđena je „nepoštena“ sustavna financijska dobit ili dobit u naravi od treće strane, koja ima financijsku korist od iskorištavanja drugih, kao ključni element za definiranje seksualnog iskorištavanja u kontekstu trgovanja ljudima. Moralno i etičko gledište o toj pojavi jest ono u čemu se te definicije razlikuju: učiniti žrtvom (seksualno ropstvo) na način da se naglase elementi okrutnosti i zlostavljanja te nemogućnost da žrtva donosi stvarne svjesne odluke; uzvisiti osobe i njihove odluke naglašavajući slobodu izbora i korištenje vlastitog tijela za stvaranje dobiti čak i u kontekstu ranjivosti (seksualni rad) te stigmatizirati opću pojavu neovisno o tome potiče li je sila ili pristanak (prostitucija). Moralna i etička gledišta iza gore navedenih definicija odraz su Outshoornove (2004.) tipologije sustava prostitucije u kojoj se razlikuju modeli djelovanja u „abolicionističkim“, „prohibicionističkim“ i „regulatornim“ državama.

Ukratko rečeno, postojeće definicije seksualnog iskorištavanja u kontekstu trgovanja ljudima temelje se na trima elementima:

- Komercijalna priroda odnosa (financijska, društvena, politička, fiziološka, psihološka dobit ili dobit u naravi poput skloništa, hrane, posla);

- Nedostatak informiranog, svjesnog i neovisnog pristanka posebno na nepošteno iskorištavanje;
- Zloupotreba položaja ranjivosti, povjerenja ili moći kao sredstva za iskorištavanje.

4. Uspostavljanje sveobuhvatne definicije seksualnog iskorištavanja

U tablici 2. ucrtan je spektar spolnih odnosa koji se mogu pojaviti među odraslima te se dijele na komercijalne i nekomercijalne kao i na sporazumne i nesporazumne spolne odnose. Spektar je pojednostavnjen u tablici u dvije krajnosti: sporazumni i nesporazumni, no između je siva zona koja se proteže od prisile, obmane, dužničkog ropstva, prijevare, prijetnje do otmice. Međutim, pristanak ili nepristanak nisu statični nego fleksibilni postupci temeljeni na mijenjajućem kontekstu koji je moguće mijenjati tijekom vremena. Iz tog se razloga seksualno iskorištavanje može pojaviti u kontekstu pristanka.

Tablica 2._Ucrtavanje spektra spolnih odnosa

Nekomercijalni		Komercijalni	
Sporazumni	Nesporazumni	Sporazumni	Nesporazumni
Seks između odraslih	Seksualno zlostavljanje/nasilje	Seksualni rad	Seksualno iskorištavanje
Rodoskvrnuće	Rodoskvrnuće	Prostitucija	Prostitucija
	Silovanje	Telefonski seks	Telefonski seks
	Prisilni brak*	Seks putem internetske	Seks putem internetske
		Seks putem interneta	Seks putem interneta
		Pornografija	Pornografija
			Seksualno sužanjstvo
			Prisilni brak*

**Prisilni brak očituje se na mnogo različitih načina i vrlo je podložan raspravama. U ovome dokumentu prisilni brak spada u komercijalne i nekomercijalne oblike spolnog odnosa jer može obuhvaćati i financijsku dobit ili dobit u naravi za obitelj.*

U pogledu kategorizacije navedene u Tablici 2. postojeća definicija seksualnog iskorištavanja u kontekstu trgovanja ljudima spada u kategoriju komercijalnih i nesporazumnih spolnih odnosa. Međutim, seksualno iskorištavanje koje uključuje odrasle osobe može nastati izvan trgovanja ljudima kada posrednici i/ili kupci (pogledajte definicije potražnje u načelnom dokumentu DESIrE 1.1., 2017.) i seksualni radnici/radnice sudjeluju u štetnim ili uzajamno korisnim, no nepoštenim odnosima. U tom smislu, ključni elementi za definiranje seksualnog iskorištavanja izvan trgovanja ljudima su štetni i uzajamno korisni, no nepošteni odnosi.

Nadalje, označavanje seksualnog iskorištavanja kao privatnog izbora, izdvojenog iz društvenih, gospodarskih i političkih struktura kojima se ti izbori ograničavaju, utječu na to kako ćemo se suočiti s ovom pojavom i njezinim mogućim rješenjima (Balos 2004.). Ako je štetno stanje samo posljedica privatnog izbora, onda su osobe koje donesu taj izbor odgovorne za vlastito stanje. U tom slučaju, privatno pojedinačno rješenje čini se odgovarajućim dok se skupno rješenje, usredotočeno na mijenjanje nejednakih društvenih uvjeta, smatra nepotrebnim. Autori su mišljenja kako je pokušaj da se seksualno iskorištavanje definira kao transakcijsko neprikladan. Ako se tako postupa, sva odgovornost, krivnja i stigma stavljaju se na osobu koja daje „pristanak“ i/ili na kupce i posrednike. Stoga umjesto toga predlažemo pristupiti pojavi kolaborativnim pristupom odgovornosti.

Uzimajući u obzir sve definirajuće elemente koncepta iskorištavanja kao alata za uspostavljanje definicije seksualnog iskorištavanja, kojom se može obuhvatiti njegovo postojanje izvan konteksta trgovanja ljudima, definiciju u nastavku predlažemo kao operativnu definiciju za projekt DESIRE koju je potrebno ispitati, uspostaviti i razraditi tijekom istraživačkog projekta i treba se upotrebljavati kao temelj za osmišljavanje i provođenje prikupljanja podataka tijekom Radnog paketa 3.:

„Seksualno iskorištavanje znači bilo koji učinjeni ili pokušavani odnos uspostavljanja seksualne aktivnosti koji jednu stranu ostavlja u lošijem stanju (psihološkom, fizičkom, gospodarskom) nego prije odnosa i/ili od onoga na što je imala pravo ili koji je uzajamno koristan, no pojavljuje se u „nepoštenom“ i/ili „ranjivom“ kontekstu“

5. Preporuke

Definicije seksualnog iskorištavanja i dalje stvaraju zabunu i nesuglasje u akademskoj, pravnoj i popularnoj literaturi kao i među istraživačima i pružateljima socijalnih usluga (Jordan, Patel, i Rapp, 2013.; Reid, 2010.), čime se nastaju problemi kako za provoditelje zakona u području progona počinitelja kaznenih djela tako i za profesionalce u području pružanja usluga. U stvari, navođenje i definiranje seksualnog iskorištavanja ima značajnu političku i stratešku vrijednost jer je to prvi korak prema razumijevanju opsega i posljedica ove pojave kao i prema njezinom uspješnom sprječavanju. Štoviše, nedostatak dosljednog izraza u literaturi ukazuje na potrebu za određenom raspravom. Već su i prije postojale slične rasprave o drugim izrazima poput „nasilja“ (Dobash i Dobash, 1998.) i „pedofila“ (Kelly, 1996.). Važnost uspostavljanja zajedničke definicije seksualnog iskorištavanja u europskim zemljama ključno je za jačanje međunarodne suradnje usklađivanjem odgovora na kazneno djelo i preventivnih strategija na holistički i sveobuhvatan način.

Autori preporučuju sljedeće:

- Autori preporučuju sljedeće: Ovi modeli djelovanja udaljavaju se od rasprave o „pristanku“ ili „nepristanku“ kada se definira seksualno iskorištavanje te se njima potvrđuju i obuhvaćaju primjeri u kojima seksualno iskorištavanje nastaje izvan uspostavljenog područja trgovanja ljudima i zlostavljanja djece na način da se uvedu izrazi „štetan“ i „uzajamno koristan, ali u nepoštenom kontekstu“ kao ključne odrednice iskorištavajuće prirode transakcije koja se odnosi na uspostavljanje seksualne aktivnosti.
- Kada se definira seksualno iskorištavanje, potrebno je uzeti u obzir kontekst ranjivosti kao ključni pokretački čimbenik za zapošljavanje i porast seksualnog iskorištavanja osoba u Europi i šire. Potreba za zajedničkom definicijom i usklađenom politikom i pravnim okvirom diljem EU-a ključna je za djelotvorno iskorjenjivanje trgovine ljudima za seksualno iskorištavanje i za njegovo sprječavanje.
- Potrebno je pristupiti osmišljavanju, razumijevanju i provođenju preventivnih mjera protiv svih oblika seksualnog iskorištavanja na način da se sagledaju kao ishod strukturnih nejednakosti između spolova i društvene nepravde jer se iskorištavanje definira kao štetno i uzajamno korisno, ali nepošteno u kontekstu u kojem se očituje, koristeći pristup skupne odgovornosti u pogledu sprječavanja.
- Potrebno je definirati što čini „nepošten“ odnos uspostavljanja seksualne aktivnosti koristeći pristup od slučaja do slučaja čiji je cilj procijeniti je li seksualni odnos bio neštetan i uzajamno koristan, ali u nepoštenom kontekstu u vrijeme i u kontekstu u kojem se odvijao.
- Potrebno je dodatno razviti holistički pristup sprječavanju seksualnog iskorištavanja izbjegavajući pritom koristiti individualistički model odgovornosti kojim se čitava odgovornost za postojanje seksualnog iskorištavanja stavlja na teret korisnika i posrednika uvođenjem modela skupne odgovornosti u kojem su svi društveni dionici, uključujući vlade, odgovorni za smanjenje osnovnog sustava nepravde i nejednakosti kojim se potiče seksualno iskorištavanje.

Literatura

- Alvarez, M. B., & Alessi, E. J. 2012. Human trafficking is more than sex trafficking and prostitution: Implications for social work. *Affilia*, 27(2), 142–152. doi:10.1177/0886109912443763.
- Arneson, Richard J. 1981. "What's Wrong with Exploitation?" 29 (2): 158–88.
- Bales, Kevin. 2004. *New Slavery - A Reference Handbook*. 2nd ed. Santa Barbara, California: ABC-CLIO.
- Balos, Beverly. 2004. "The Wrong Way to Equality: Privileging Consent in the Trafficking of Women for Sexual Exploitation." *Harvard Womens Law Journal* 27: 137–75.
- Dobash, R.E. & Dobash, R.P. 1998. *Rethinking Violence against Women*. SAGE Publications Inc.
- Gerassi, Lara. 2015. "From Exploitation to Industry: Definitions, Risks, and Consequences of Domestic Sexual Exploitation and Sex Work Among Women and Girls." *Journal of Human Behavior in the Social Environment* 1359 (November): 1–15. doi:10.1080/10911359.2014.991055.
- Greene, J. M., Ennett, S. T., & Ringwalt, C. L. 1999. Briefs prevalence and correlates of survival sex among runaway and homeless youth. *American Journal of Public Health*, 89(9), 1406–1409.
- Hughes, D. M. 2005. The demand for victims of sex trafficking. Chicago Alliance Against Sex Trafficking. Retrieved from http://www.uri.edu/artsci/wms/hughes/demand_for_victims.pdf.
- Hughes D. and Roche, C. 1999. "Making the Harm Visible: Global Sexual Exploitation of Women and Girls - Speaking Out and Providing Services". Rhode Island, Coalition Against Trafficking in Women.
- IHRLG. 2002. "The UN Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Woman and Children (The Annotated Guide to the Complete UN Trafficking Protocol)." Retrieved from <http://scholar.google.com/scholar?hl=en&btnG=Search&q=intitle:THE+ANNOTATED+GUIDE+TO+THE+COMPLETE+UN+TRAFFICKING+PROTOCOL#0>.
- Jordan, Jodi, Bina Patel, and Lisa Rapp. 2013. "Domestic Minor Sex Trafficking: A Social Work Perspective on Misidentification, Victims, Buyers, Traffickers, Treatment, and Reform of Current Practice." *Journal of Human Behavior in the Social Environment* 23 (October 2015): 356–69. doi:10.1080/10911359.2013.764198.
- Kalayaan. (1999), "Community Action Against Sex Trafficking: a Trainers Manual"; (Quezon City, Kalayaan).
- Kelly, Liz. 1996. "Pedophiles and the Cycle of Abuse," no. 3: 69–76.
- McLaughlin, Paul. 2008. "The Ethics of Exploitation." *Studia Philosophica Estonica* 1 (3): 5–16. <http://www.spe.ut.ee/ojs/index.php/spe/article/view/spe.2008.1.3.02>.
- Miller, C. L., Fielden, S. J., Tyndall, M. W., Zhang, R., Gibson, K., & Shannon, K. 2011. "Individual and structural vulnerability among female youth who exchange sex for survival". *Journal of Adolescent Health*, 49(1), 36–41. doi:10.1016/j.jadohealth.2010.10.003
- Musto, J. L. 2009. "What's in a name? Conflations and conditions in contemporary U.S. discourses of human trafficking". *Women's Studies International Forum*, 32(4), 281–287. doi:10.1016/j.wsif.2009.05.016.

- Newton, P. J., Mulcahy, T. M., & Martin, E. 2014. "Finding victims of human trafficking". Retrieved from <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/224393.pdf>
- Outshoorn, Joyce. 2004. "The Politics of Prostitution: Women's Movements, Democratic States and the Globalisation of Sex Commerce". Cambridge University Press.
- Paper, 1.1 on DdESIrE Policy. n.d. "Policy Paper: A Holistic Approach to Conceptualizing Demand for Sexual Services." *DESIrE*.
- Potterat, J. J., Rothenberg, R. B., Muth, S. Q., Darrow, W. W., & Phillips-Plummer, L. 2001. Pathways to prostitution: The chronology of sexual and drug abuse milestones. *Journal of Sex*, 35(4), 333–340.
- Reid, Joan a. 2010. "Doors Wide Shut: Barriers to the Successful Delivery of Victim Services for Domestically Trafficked Minors in a Southern U.S. Metropolitan Area." *Women & Criminal Justice* 20 (1–2): 147–66. doi:10.1080/08974451003641206.
- Reichert, J., & Sylwestrak, A. 2013. National survey of residential programs for victims of sex trafficking: National survey of residential programs for victims of sex trafficking. Chicago, IL: Illinois Criminal Justice Information Authority.
- Russell, T., & Garcia, A. 2014. Former sex worker & activist Maggie McNeill on why we should decriminalize prostitution: 'This is not what feminism was supposed to be.' Retrieved from <http://reason.com/reasonstv/2014/07/14/former-sex-worker-activist-maggie-mcneil>
- Smith, L. A., Vardaman, S. H., & Snow, M. A. 2009. The national report on domestic minor sex trafficking: America's prostituted children. Shared Hope International. Retrieved from http://sharedhope.org/wp-content/uploads/2012/09/SHI_National_Report_on_DMST_2009.pdf
- "Stanford Encyclopedia of Philosophy." Last Accessed 05th May 2017.
- Tyler, K. A., Johnson, K. A. 2006. Trading sex: Voluntary or coerced? The experiences of homeless youth. *Journal of Sex Research*, 43(3), 208–216
- "UN Secretary-General's Bulletin." 2003.
- UNODC. 2016. "Trafficking Global Report on Trafficking in Persons 2016."
- Venkatraman, B. A. 2003. Human trafficking: A guide to detecting, investigating, and punishing modern-day slavery. *The Police Chief*, 70(12), 1–8.
- Weitzer, R. 2000. *Sex for sale: Prostitution, pornography, and the sex industry*. New York, NY: Routledge.
- Zwolinski, Matt. 2012. "Structural Exploitation." *Social Philosophy and Policy* 29 (1): 154–79. doi:10.1017/S026505251100015X.